

Complexnummer: 512258

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Het Hexel

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

512259, 512260, 512261

Woonplaats

Hoge Hexel

Gemeente

Wierden

Provincie

Overijssel

Locatie van het hoofdobject

Haarboersweg 3 b, 7645 AD te Hoge Hexel

Complexomschrijving

Inleiding

Buitenplaats Het Hexel; met LANDHUIS "Het Hexel" en bijbehorende TUINAANLEG, MUUR EN THEEHUIS. Het landhuis werd in 1922-1923 in opdracht van de Vriezenveense textielabrikant C.B. Tilanus naar een ontwerp van J.W. Hanrath gebouwd. Het landhuis, waarvan de bestemming tijdens de bouw werd veranderd van buitenverblijf tot permanent verblijf, vertoont kenmerken van de bouwstijl van de Amsterdamse School. Het oorspronkelijke ontwerp -voor een buitenhuis- van Hanrath was kleiner; tijdens de bouw werd besloten dat het huis met het oog op permanente bewoning vergroot moest worden.

Ten zuid-westen van het landhuis staat een gemetselde MUUR met aan het uiteinde een THEEHUIS. Het theehuis is ouder dan het huis en werd in 1918 in gebruik genomen. Het huisje en de aangrenzende bloementuin vormden het begin van de aanleg van het buitenverblijf en liggen op de grens van twee blokken van de heideverkaveling.

De tuin werd in 1915 in opdracht van C.B. Tilanus ontworpen door de tuinarchitect D.F. Tersteeg en in 1917-1923 aangelegd. Toen het huis werd gebouwd was het gedeelte van de tuin bij de theekoepel al aangelegd. Het huis ligt op het kruispunt van symmetrie-assen die de onderdelen van de tuin beheersen. De tuin bestaat uit gemengd bos met open delen, waarin gebogen wandelpaden, boomgaard, een bloementuin met tuinhuisje, moestuin en tennisbaan. Aan de voor- en achterzijde van het huis, alsmede aansluitend aan de zuidelijke kopgevel, zijn binnen het parkbos tuindelen geometrisch aangelegd. Aan de noordoostzijde van het langgerekte gazon, gelegen ten zuidoosten van het landhuis, staat een villa die na de Tweede Wereldoorlog is gebouwd en derhalve niet onder de

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bescherming valt.

Ten noorden van het huis staat een dienstwoning (oorspronkelijk chauffeurswoning met garage) die door recente verbouwingen niet voor bescherming in aanmerking komt. De tuinaanleg rondom deze woning is gewijzigd (o.a. een zwembad -niet beschermd- en paden).

Waardering

Buitenplaats Het Hexel met landhuis, tuinaanleg, muur en theehuisje, is van algemeen cultuur-, architectuur-, tuinhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- als voorbeeld van de ontwikkeling van een tuin met theehuis naar een permanent buitenverblijf zoals kenmerkend is voor buitenverblijven van Twentse fabrikantenfamilies;
- vanwege het gave landhuis met kenmerken van de Amsterdamse School bouwstijl dat een goed voorbeeld is binnen het oeuvre van J.W.Hanrath;
- vanwege de tuinaanleg naar een ontwerp van D.F.Tersteeg;
- vanwege de gaafheid van de complexonderdelen;
- vanwege de functionele en ruimtelijke relatie tussen de complexonderdelen en de zorgvuldige onderlinge afstemming van huis en tuin waarbij gebruik gemaakt is van symmetrie-assen.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 512259

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 mei 1999
Kadaster deel/nr	82812/200

<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Hoge Hexel		Wierden		Overijssel			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Haarboersweg	3 b	b		7645 AD	Hoge Hexel		
Haarboersweg	3			7645 AD	Hoge Hexel		
Haarboersweg	3 A	A		7645 AD	Hoge Hexel		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>		<i>Appartement aanduiding</i>		<i>Grondperceel</i>
Wierden		S					51

Omschrijving**

LANDHUIS 'Het Hexel', behorende tot de buitenplaats Het Hexel, is opgetrokken over één bouwlaag in rode handgevormde baksteen, onder een samengesteld rietgedekt schilddak met enkele dakkapellen onder lessenaardaken. De vensters zijn behangen met luiken en worden aan de bovenzijde afgesloten door een hanekam. Het huis werd in de periode 1922-1923 gebouwd naar ontwerp van architect J.W. Hanrath.

De voorgevel (NO) wordt gekenmerkt door een twee bouwlagen tellende middenpartij onder een afgewolfde steekkap. Hierin is de onder een luifel geplaatste ingang geflankeerd door twee tweelichtvensters en een klein venster. Op de verdieping twee tweelichtvensters en een enkel venster. Het wolfeind heeft een halfronde dakkapel en op de nok een luidklok. Links van deze gevelpartij een terugliggend geveldeel waarvan de noklijn lager ligt. Voor deze gevel is een hoge rechthoekige gemetselde schoorsteen met vlechtingen tussen bloembakken geplaatst, links in de gevel een loggia met vier vensters onder een doorlopende wit geschilderde houten latei. Het rechter deel van de voorgevel bestaat uit een driezijdige erker met daarnaast een drielicht venster en een deur onder een doorlopende latei en een drielicht venster naast een garagedeur onder een doorlopende latei. In de linker zijgevel (ZO) een loggia achter vier kolommen met natuurstenen basementen op een laag gemetseld muurtje. De kolommen dragen een houten wit geschilderde latei. Onder de dakaanzet twee tweelicht vensters.

De rechter zijgevel (NW) heeft een drielicht venster, een dubbele en een enkele deur onder een luifel. Daarboven een dakkapel met drielicht venster.

De achtergevel (ZW) van het pand heeft een middenrisaliet met een deur onder een houten luifel tussen twee erkers met glas-in-lood

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vensters. Rechts van het risaliet een venster en twee vensters voor de loggia. Links van het risaliet twee drielicht vensters, een tweelicht venster en twee enkele vensters.

Waardering

Landhuis, behorende tot de buitenplaats Het Hexel, is van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang:

- als woonhuis van één van de belangrijkste Twentse textielabrikanten;
- vanwege de gaafheid;
- als landhuis met kenmerken van de Amsterdamse School;
- als kenmerkend voorbeeld uit het oeuvre van architect J.W. Hanrath.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis

Monumentnummer*: 512260

Status rijksmonument
Inschrijving register* 18 mei 1999
Kadaster deel/nr 82812/175

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Hoge Hexel Wierden Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Hoge-Hexel

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wierden S 51

Omschrijving**

Omschrijving

Behorende tot de buitenplaats Het Hexel, een in rode baksteen opgemetselde lage (ca.1.50) MUUR tussen op regelmatige afstand (2.20) van elkaar geplaatste hoge steunberen met lisenen. Aan het uiteinde van de muur een THEEHUISJE (1918), eveneens in rode baksteen gemetseld onder een rietgedekt tentdak met zinken spits. Het theehuis is aan de voorzijde (NO) open en heeft in de beide zijgevels meerruits vensters.

Waardering

Muur met theehuis behorende tot de buitenplaats Het Hexel is van algemeen cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- als eerste aanzet tot het later gebouwde buitenverblijf voor een Twentse textielabrikant;
- vanwege de gaafheid;
- als onderdeel van de tuin behorend bij buitenplaats Het Hexel.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 512261

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 mei 1999
Kadaster deel/nr	82812/181

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hoge Hexel	Wierden	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Hoge-Hexel	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Wierden	S			50
Wierden	S			51
Wierden	S			54

Omschrijving**

Inleiding

De TUIN, behorende bij de buitenplaats Het Hexel, is aangelegd aan de rand van het heidegebied dat ten oosten van Hoge Hexel is gelegen. De Haarboersweg vormt de grens tussen een stuifzandrug aan de oostzijde van deze heide en het hoogveen ten oosten van de weg. Zandrug en heide vormen de ondergrond van de tuinaanleg. De heide was ter plaatse in blokken verkaveld, waarvan er twee van ongelijke grootte het terrein van de buitenplaats vormen. De blokken werden rondom dicht beplant met dennen en/of eikenhakhout die een beslotenheid gaven die nog steeds goed te ervaren is. Op het kleinste, meest noordelijk gelegen blok werd in 1918 het theehuis gebouwd met een bloementuin en tuinmuur. Het ontwerp van Tersteeg dat voorziet in een tuin met grotendeels parkbos, besloeg beide blokken. Van 1917-1923 werd de tuin aangelegd in het noordelijke blok, dat voor de bouw van het huis was bestemd. Het langgerekte gazon in het zuidelijk deel werd na de bouw van het huis (1923) uitgevoerd en in de uitvoering 90 graden van richting veranderd. Voor de aanleg van een tennisbaan en moestuin werd het zuidelijke blok al bij de aanleg van de tuin aan de zuidwestzijde vergroot. Aan deze kant sluit de tuin nog aan op onontgonnen heide. De voormalige moestuin wordt omgeven door een nu uitgegroeide beukenhaag en is niet meer als moestuin in gebruik.

De tuin is grotendeels uitgevoerd volgens het tweede ontwerp van Tersteeg uit 1917. Het huis ligt op het kruispunt van de symmetrieassen die de onderdelen van de tuin beheersen. Aan de voorzijde van het huis (NO) ligt een symmetrisch voorplein.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De geometrische tuin aan de achterzijde van het huis (ZW) is symmetrisch opgebouwd rond een hoofdas die uit het midden van het huis voortkomt. Loodrecht op deze as staat in het midden van de tuin een dwars-as. De tuin heeft twee niveaus: één in aansluiting op het huis en één ten zuidwesten hiervan dat ongeveer 1.20 meter lager is gelegen.

In aansluiting op de gevel ligt in de hoofd-as een driezijdig terras, omgeven door een gemetselde keermuur. Aan weerszijden van het terras liggen evenwijdig langs de gevel een plantvak en een pad van aangestampte grond. Ten zuidwesten hiervan ligt gazon. Ten zuidwesten van het gazon ligt evenwijdig aan de gevel van het huis een talud met een hoogteverschil van ongeveer 1.20 meter. Hierin ligt aan weerszijden van de hoofd-as een gemetselde trap met 7 treden die naar het lagere niveau leidt. De trappen sloten oorspronkelijk aan op paden die nu vervangen zijn door gazon. Rond het kruispunt van de twee assen, dat zich op dit lagere niveau bevindt, staan symmetrisch vier lindebomen (voorheen esdoorn). Aan de zuidwest-zijde wordt het gazon afgesloten door een halfcirkelvormig pad van aangestampte grond. Op dit pad sluiten paden aan die onderdeel vormen van het gebogen padenstelsel door de hele tuin. Aan de buitenzijde hiervan staan heesters en opgaand bos. In de symmetrie-as is het pad half cirkelvormig uitgebouwd naar het zuidwesten. In het midden van deze halve cirkel staat een bruine beuk. Langs de rand stond oorspronkelijk een haag die nu is vervangen door een rhododendron. De noordwestzijde van het gazon wordt begrensd door een beplanting bestaande uit heesters.

De dwars-as wordt aan de zuidoostzijde beeindigd door het theehuisje dat een onderdeel is van de bloementuin die aan de zuidoostzijde van dit tuindeel grenst.

De deels verdiept gelegen bloementuin is ontworpen rond een lengte-as evenwijdig aan de hoofdas van de tuin achter het huis. Vanuit het theehuisje gaat in noord-oostelijke richting een gemetselde muur van ongeveer 1.50 meter hoogte, waarin op regelmatige afstand ongeveer 2.20 meter hoge gemetselde pijlers zijn opgenomen. Over de pijlers lag oorspronkelijk een houten pergola. De muur vormt de zuid-oostelijke grens van de bloementuin. De noord-oost grens wordt gevormd door een gemetseld talud van ongeveer 0.40 meter hoogte. In de lengte-as ligt in dit talud een gemetselde trap met drie treden. De noordwestzijde van de bloementuin wordt gevormd door een taxushaag. Deze haag loopt vanaf het talud op de noord-oost grens van dit tuindeel tot ongeveer 4 meter voor de noord-westelijke hoek van deze tuin, opdat het zicht vanaf de dwars-as op het tuinhuisje niet wordt verstoord. In de lengte-as van de bloementuin ligt nu gazon, maar waarschijnlijk is dit oorspronkelijk aangestampte grond geweest. Aan weerszijden hiervan stond oorspronkelijk, respectievelijk voor de muur en de taxushaag, een lage buxushaag die nog maar gedeeltelijk aanwezig is en die plantvakken voor zomerbloemen begrensd. Dit plantvak is ook nog maar gedeeltelijk aanwezig en beplant.

Ten zuidoosten van het huis ligt een geometrisch tuindeel dat is vormgegeven rondom de symmetrie-as vanuit de kopgevel (ZO) van het huis. De zuidoostgevel werd geflankeerd door twee bomen. Ten zuidoosten hiervan ligt evenwijdig aan de gevel een gemetselde keermuur die een hoogteverschil van ongeveer 0.40 meter opvangt. In de as liggen in het talud drie trappen van twee treden. Ten zuidoosten hiervan ligt een langwerpige gazon omgeven door opgaand bos. In het midden van het gazon ligt in de as een achthoekig plantvak dat is omgeven door een buxushaag. Hieromheen staan symmetrisch vier zuilvormige taxusstruiken. Het gazon werd oorspronkelijk omgeven door paden van aangestampte grond die nu niet meer aanwezig zijn.

Het belangrijkste element in het zuid-oostelijk deel van de tuin, dat op het grootste van de twee blokken van de heideverkaveling ligt, is een noord-zuid gericht langwerpige gazon met aan de noordzijde een villa. Deze villa werd na de Tweede Wereldoorlog gebouwd en zorgvuldig binnen de aanleg ingepast. Rondom het gazon staat opgaand bos. Aan de zuidzijde van het gazon staan treurbeuken. Ten zuidoosten van het gazon ligt de boomgaard, omgeven door een haag van beuk. Rondom gazon en boomgaard ligt gemengd, opgaand bos waarin gebogen wandelpaden. De heidevelden gelegen ten zuidwesten van de tuin zijn niet beschermd.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

De tuinaanleg behorende bij buitenplaats Het Hexel is van algemeen cultuurhistorisch en tuinhistorisch belang:

- als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van de architectonische tuinstijl die rond 1910 en vogue was. Daarbij werd de tuin vormgegeven rondom een orthogonaal assenstelsel met het huis als middelpunt, waarbij in de tuin veelvuldig gebruik gemaakt werd van gemetselde elementen;
- vanwege de hoge esthetische kwaliteit van het oorspronkelijke ontwerp van tuinarchitect D.F. Tersteeg uit de periode 1917 - 1923, i.c. de aansluiting van huis en tuin waarbij gebruik is gemaakt van symmetrie-assen, een kwaliteit die nog goed waarneembaar is; het besloten karakter, de situering en onderlinge samenhang van de samenstellende onderdelen waaronder: parkbos, open delen, zichtassen, symmetrische deeltuinen, bloementuin, boomgaard en moestuin en bomen op markante plekken;
- als goed voorbeeld van een grote tuin uit het oeuvre van D.F. Tersteeg die als zodanig en door zijn gaafheid zeldzaam is geworden.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg